

Best en Oirschot samen één!

De overall-analyse van de negen bouwstenen van de verkennings- en participatiefase, inzake mogelijke herindeling gemeenten Best en Oirschot.

Auteur(s)
Versie
Plaats

& Van de Laar | Stan van de Laar/ Fleur Schoenmaker
6 mei 2025
Best/ Oirschot

'23 raadsbesluit Oirschot: oriëntatie op fusie met Best

In juni 2023 heeft de gemeenteraad van Oirschot de conclusies uit het rapport *'Oirschot, zelfbewuste parel in de Brainportregio'* van &VDL onderschreven.

'De gemeentelijke opgaven en ambities zijn nu al fors en nemen de komende jaren verder toe. De groei legt structureel te veel druk op de ambtelijke organisatie, die door haar beperkte omvang en versnippering van taken te kwetsbaar is om deze ontwikkeling zelfstandig op te vangen. Het advies is om – bij voorkeur met Best – een vorm van vergaande en formele ambtelijke krachtenbundeling te verkennen, waarbij een bestuurlijke fusie het logische en gedeelde perspectief vormt.', aldus het &VDL-rapport van destijds.

Medio '24 raadsbesluit Best: fusie nader verkennen

In reactie op dit besluit van de gemeenteraad van Oirschot besloot de gemeenteraad van Best om haar eigen (toekomstige) bestuurskracht te onderzoeken.

In het rapport *'toekomstBESTendig'* van BMC wordt geconcludeerd dat de advies-, beslis- en realisatiekracht in Best nu nog redelijk tot goed op orde is, maar dat deze de komende jaren op meerdere onderdelen onder druk komt te staan. Zelfstandig doorgaan wordt in dat licht geen toekomstbestendig scenario genoemd om de bestuurlijke doelen en maatschappelijke opgaven blijvend te realiseren. Tevens benoemt BMC dat het momentum en het bestuurlijk draagvlak in Best voor een fusie - met Oirschot - aanwezig is.

De gemeenteraad van Best omarmt de conclusies van BMC en besluit op 16 september 2024 om een gezamenlijk proces met Oirschot in te gaan om een eventuele fusie samen nader te verkennen.

November '24: start verkenning- en participatiefase

Dat gezamenlijke proces start met een gezamenlijk raadsvoorstel. Op grond waarvan beide gemeenteraden in november 2024 de opdracht geven aan hun colleges van B en W om naast voornoemde twee bouwstenen (rapport &VDL en rapport BMC) nog zeven aanvullende bouwstenen uit te werken, zijnde:

- bouwsteen 3: financiële analyse en financiële risicoduiding beide gemeenten;

- bouwsteen 4: impactanalyse van een bestuurlijke fusie op de dienstverlening, de organisatie en de bedrijfsvoering;
- bouwsteen 5: gevolgen fusie voor bestaande samenwerkingsverbanden;
- bouwsteen 6: inzicht in oriëntatie van inwoners;
- bouwsteen 7: reflecties omliggende en (grote) regiogemeenten, de provincie Noord-Brabant en samenwerkingsverbanden;
- bouwsteen 8: identificeren van essentiële thema's door raden;
- bouwsteen 9: inzicht in kansen en zorgen van de samenleving.

De colleges van B en W krijgen daarbij de opdracht om deze negen bouwstenen te laten voorzien van een onafhankelijke overall-analyse, op te stellen door de procesbegeleiders van bureau & Van de Laar.

De raden vragen hun colleges dit totale pakket aan onderzoeksgegevens voor het zomerreces van 2025 aan de beide gemeenteraden voor te leggen, om op grond van die inzichten de afweging te maken om al dan niet met elkaar een volgende stap in het fusieproces te zetten. Die volgende stap zou zijn het opstellen van een herindelingsontwerp.

Deze onderzoeksfase van november 2024 tot juli 2025 is door de raden geduid als 'verkenning- en participatiefase'.

Overall-analyse over negen bouwstenen ligt nu voor

Voor u ligt de resultante van de overall-analyse. Deze analyse is opgesteld als een zelfstandig leesbaar document. Daarin heeft de kern van iedere bouwsteen een plaats gekregen, in de vorm van een 15-tal deelconclusies. Deze deelconclusies zijn tot slot vervaardigd in een overall-conclusie en vervolgens in een onafhankelijk advies aan beide gemeentebesturen.

1. Best en Oirschot onderdeel van de Brainportregio

De context waarin zowel de gemeente Best als Oirschot zich begeeft, is essentieel in het denken over de schaalomvang die nodig is om uitvoering te geven aan de kerntaken, maatschappelijke opgaven en bestuurlijke ambities waar deze gemeenten zich voor gesteld zien. En dat tegen een acceptabel lastenniveau voor inwoners en ondernemers.

Deze context wordt in belangrijke mate gekenmerkt door de ligging van deze gemeenten in de Brainportregio. Deze toptechnologie-regio en economische motor van Nederland wordt gevormd door 21 gemeenten, het bedrijfsleven, kennisinstellingen en de circa 800.000 inwoners in het gebied.

De Brainportregio is bezig aan een forse schaal- en kwaliteitssprong. De woningbouwopgave voor het gebied is zeer fors en daarmee neemt het inwoneraantal verhoudingsgewijs sterk toe. Om de Brainportregio een fijne plek te laten zijn en blijven om te wonen, werken en leven wordt stevig geïnvesteerd in bijvoorbeeld de bereikbaarheid van het gebied, in nieuwe mobiliteitsoplossingen, in het voorzieningenniveau, zoals sport, kunst, cultuur, zorg en onderwijs én in de leefbaarheid van de stedelijke kernen, wijken en de dorpen en de natuur in het gebied.

Deze regionale ontwikkelingen hebben ook een grote impact op de kernen, wijken en dorpen van de gemeenten Best en Oirschot. Voornoemde opgaven moeten namelijk ook een plek krijgen in dit gebied en vragen veel van de bestuurs- en realisatiekracht van beide gemeenten. Daarom is het hebben van invloed aan de regionale tafels - waar het gaat over impactvolle keuzes op inhoud en financiën - van groot belang voor de toekomst van het gebied Best-Oirschot en haar inwoners en ondernemers.

2. Urgentie in Oirschot is onverminderd groot

De voornoemde context waarin Oirschot functioneert stelt hoge eisen aan de kwaliteit en kwantiteit van de beschikbare ambtelijke capaciteit in de gemeente Oirschot.

Uit de analyse van bureau & Van de Laar in 2023 en ook uit de geactualiseerde analyse van de ambtelijke organisatie begin 2025 (bouwsteen 4), komt een beeld naar voren van een kwetsbare organisatie. Een organisatie met betrokken en loyale medewerkers, maar met onvoldoende strategische denkkracht en ambtelijke uitvoeringskracht om de kerntaken en voornoemde opgaven en ambities nu en in de toekomst te blijven realiseren.

De organisatie wordt gekenmerkt door een groot aantal functies die door één persoon worden uitgevoerd ('éénpitters') op cruciale functies en door een hoge mate van externe inhuur (40,9% in 2024).

Daarbij komt dat de arbeidsmarktpositie van Oirschot niet sterk is, gezien het plafond in het loonegebouw én de ligging in een regio met meerdere grotere/aantrekkelijke potentiële werkgevers om zich heen.

Conclusie van de analyses 2023 (bouwsteen 1, rapport & Van de Laar) en begin 2025 (bouwsteen 4) is dat er sprake is van een grote mate van disbalans tussen de kerntaken, opgaven en ambities van Oirschot versus de ambtelijke realisatiekracht. En dat deze balans enkel hersteld kan worden door het creëren van een grotere schaalomvang door het aangaan van een bestuurlijke fusie, bij voorkeur met de gemeente Best.

3. Ook in Best noodzaak herindeling, op afzienbare termijn

Voorgaande redenering rondom de gemeente Oirschot, gaat in grote mate ook op voor de gemeente Best. Hoewel deze ambtelijke organisatie in het hier en nu iets minder kwetsbaar lijkt – door grotere omvang – is ook daar sprake van een hoge werkdruk, kwetsbare functies en een hoger dan gemiddeld inhuurpercentage (23,5% in 2024).

De conclusie van de analyse 2024 (rapport BMC, bouwsteen 2) en begin 2025 (bouwsteen 4) is dan ook voor Best dat er op onderdelen sprake is van een disbalans tussen de kerntaken, opgaven en ambities van Best versus de ambtelijke realisatiekracht. En dat deze balans in de komende bestuursperiode en onder druk van de lastige arbeidsmarkt en financiële situatie – zal toenemen.

Ook voor Best geldt dat de bestaande en te verwachten toenemende disbalans enkel hersteld kan worden door het creëren van een grotere schaalomvang. Dit door het aangaan van een bestuurlijke fusie, bij voorkeur met de gemeente Oirschot.

4. Herindeling noodzakelijk én biedt vooral ook kansen

Een mogelijke bestuurlijke fusie Best-Oirschot is zeker geen beweging die enkel voortkomt uit urgentie en voornoemde disbalans.

Het is vooral ook een beweging vanuit zelfbewustzijn en vanuit regie voeren over de eigen bestuurlijke toekomst. Het proces tot denken over een bestuurlijke fusie is van onderop, met brede steun in beide gemeenteraden, vormgegeven.

De beide gemeentebesturen onderkennen namelijk dat 'door de ooghalen bezien' de ontwikkelingen in de regio dusdanig fors zijn, dat beide gemeenten vroeg of iets later – bij voortdurende zelfstandigheid – risico's lopen in de continuïteit van dienstverlening, mogelijk het voorzieningenniveau en daarmee de leefbaarheid in de kernen, wijken en dorpen onder druk komt en dat de lasten voor inwoners en ondernemers zullen moeten toenemen.

Het realiseren van een bestuurlijke fusie Best-Oirschot op afzienbare termijn wordt vooral als kansrijk gezien. Kansrijk voor inwoners en ondernemers: tenminste behouden en versterken van de leefbaarheid en het voorzieningenniveau, realiseren van de woningbouwimpuls en het beheersen van de lastendruk. Kansrijk voor politiek en bestuur: andere positionering en toename invloed in regio. Kansrijk voor medewerkers: robuuste organisatie, meer interne ontwikkelperspectieven, ander loongebouw, toevoegen van strategische denkkracht en specialistische functies.. En kansrijk voor de gemeentelijke financiën.

We diepen deze kansen hieronder nader uit.

5. Nieuwe organisatie robuust en aantrekkelijk(er)

Er ontstaat in de optelsom van beide huidige ambtelijke organisaties een organisatie met circa 360 fte, ofwel 450 medewerkers (bouwsteen 4). Een ambtelijke organisatie met een omvang die de kans heeft zich krachtig te positioneren op de arbeidsmarkt. Die een loongebouw kent waarbinnen ruimte is voor het aantrekken, binden en boeien van strategische denkkracht en specialistische (nieuwe) functies. Van waaruit invloed kan worden uitgeoefend aan regionale overlegtafels en waarbij portefeuillehouders goed in positie kunnen worden gebracht. En een organisatie die in staat is om in nabijheid van inwoners en ondernemers haar dienstverlening kwalitatief

hoogwaardiger aan te blijven bieden, waarbij participatie en communicatie steeds professioneler kan worden ingericht.

6. Nieuwe organisatie vraagt om impulsen

De ambtelijke organisatie van de fusiegemeente moet niet de 'optelsom' van beide huidige organisaties worden. Het integreren van beide organisaties biedt een kans om tot een nieuw ontwerp te komen van een ambtelijke organisatie passend bij een gemeente van ruim 50.000 inwoners.

In dat herontwerp moet ook rekening worden gehouden met de ontwikkelingen op het gebied van woningbouw, groei inwoneraantal en daarmee verhoudingsgewijs toenemende druk op vraagstukken als bereikbaarheid en voorzieningenniveau.

Een eerste analyse (bouwsteen 4) leert dat in een gefuseerde context Best-Oirschot richting 2040 sprake is van een woningbouwproductie en toename van het aantal inwoners, wat per saldo vraagt om een impuls van circa 60 fte. in nieuwe organisatie in deze tijdsperiode. Deze impuls is nodig om balans te houden tussen de kerntaken, opgaven en ambities en de ambtelijke realisatiekracht.

Belangrijk daarbij is te vermelden dat deze versterking van de ambtelijke organisatie ook noodzakelijk is om in te spelen op maatschappelijke opgaven en externe ontwikkelingen. Ook zonder fusie moet deze impuls door beide gemeenten individueel worden opgevangen. Dat is een forse uitdaging in deze krappe arbeidsmarkt, zeker omdat ook omliggende gemeenten hiermee aan de slag gaan. De groei van de ambtelijke organisatie is een gevolg van de externe ontwikkelingen en niet het gevolg van de fusie als zodanig.

7. Financiële situaties vormen gezonde basis

Uit een analyse van de beide gemeentelijke meerjarenbegrotingen en jaarrekeningen volgt de conclusie dat sprake is van gezonde financiële vertreksituaties vanuit beide gemeenten, als fundament onder een gemeentelijke begroting voor een fusiegemeente (bouwsteen 3).

Deze conclusie is gebaseerd op een aantal financiële uitgangspunten en solide kengetallen:

De schuldenpositie van beide gemeenten ligt circa 50% lager dan het gemiddelde van gemeenten in de betreffende inwonersklasse.

Per 1 januari 2024 bedroeg het solvabiliteitscijfer – de verhouding tussen eigen en totaal vermogen – in Best 64,8% en in Oirschot 50,9%.

Ook de algemene reserves per inwoner lagen op dat moment boven het gemiddelde.

Daarnaast zijn de weerstandsratio's in beide gemeenten hoger dan 3, waarmee zij ruimschoots boven hun politiek vastgestelde norm van 2 uitkomen. De VNG adviseert een minimale norm van 1. Dit wijst erop dat beide gemeenten over voldoende financiële ruimte beschikken om de voor nu bekende risico's op te vangen.

Tegelijkertijd blijkt dat bij beide gemeenten nog financiële onzekerheden spelen richting de toekomst. Hoewel bij zowel Best als Oirschot sprake is van een structureel sluitende begroting voor 2025, zijn er uitdagingen om ook de begrotingsjaren vanaf 2026 structureel sluitend te krijgen en te houden. Net als andere gemeenten worden Best en Oirschot geconfronteerd met een verlaging van de algemene uitkering uit het gemeentefonds en met oplopende kosten in het sociaal domein.

Daarnaast is sprake van nieuw beleid en ambities, waarvan de financiële doorwerking nog niet volledig in beeld is en daarom nog niet in de begroting is opgenomen.

In dat licht biedt een bestuurlijke fusie ook financieel perspectief. De financiële positie van een gezamenlijke gemeente Best-Oirschot is robuuster: de grotere omvang van de begroting zorgt voor meer ruimte om incidentele en structurele tegenvallers op te vangen, zonder directe gevolgen voor het voorzieningenniveau of de woonlasten.

In het geval van een fusie Best-Oirschot keert het Rijk eenmalig in totaal een bedrag van EUR 5,8 miljoen uit.

Dit bedrag is een lumpsum bijdrage ter dekking van eventuele frictielasten als gevolg van het fusieproces. Eventuele overschotten kunnen worden toegevoegd aan de reserves, eventuele tekorten dienen door de gemeenten zelf te worden afgedekt.

8. Opgave richting '28 e.v: harmonisatie woonlasten

Woonlasten bestaan uit diverse elementen, zoals onroerendezaakbelasting (OZB), rioolheffing en afvalstoffenheffing. De totale woonlasten voor Best en Oirschot liggen in de huidige situatie tamelijk dicht bijeen: er bestaat een verschil van EUR 64 per jaar (meerpersoonshuishouden met koopwoning). Waarbij Best hogere lasten kent op het gebied van afvalstoffenheffing en de lasten in Oirschot voor OZB hoger liggen.

De wetgever schrijft voor dat de OZB-tarieven op fusiedatum geharmoniseerd moeten worden tussen de opgeheven gemeenten. Het besluit daarover kan tot drie maanden na fusiedatum worden genomen en met terugwerkende kracht per 1 januari (2028) van toepassing worden verklaard.

De OZB-percentages en tarieven liggen in beide gemeenten enigszins uit elkaar. Het OZB-tarief in Best is vastgesteld op 0,0868%, met een gemiddelde WOZ-waarde in 2024 van €428.000. In Oirschot ligt het OZB-tarief op 0,1079%, met een gemiddelde WOZ-waarde in 2024 van €501.000. In de aanloop naar 2028 zal een besluit over de harmonisatie van de tarieven moeten worden voorbereid door de oude gemeenteraden en dit besluit wordt genomen kort na fusiedatum door de nieuwe gemeenteraad. Het uitwerken van diverse woonlastenscenario's, bijvoorbeeld uitgaande van de laagste opbrengst, de hoogste opbrengst en een 'midden-variant', kan helpen in de politieke afwegingen hieromtrent.

Voor de overige belastingen, heffingen en leges schrijft de wetgever voor dat deze binnen twee jaar na fusiedatum moeten worden geharmoniseerd. Tot het besluit daarover door de nieuwe gemeenteraad genomen is, gelden de bepalingen van de oude gemeenten voor het voormalige gebied.

Los van de riool- en reinigingsheffing kunnen de tarieven gedurende het jaar worden aangepast. Voor

de riool- en reinigingsheffing kan dit niet, omdat hiervoor 1 januari als peildatum geldt. Er kan wel gedurende het jaar besloten worden tot aanpassing van het tarief, maar dit zal pas vanaf het volgende jaar effect hebben.

Uiteraard kunnen de gemeenten Best en Oirschot ervoor kiezen om voorafgaand aan de fusiedatum (al) hun tarieven reeds te harmoniseren. Dit voorkomt dat de nieuwe gemeente bij de start met verschillende tarieven voor bijvoorbeeld de hondenbelasting of het verstrekken van een paspoort wordt geconfronteerd. Dit ontslaat de nieuwe gemeente(raad) echter niet van de verplichting een besluit over de tarieven van de nieuwe gemeente te nemen.

Veel congruentie in samenwerkingsrelaties

Met ruim 50.000 inwoners ontstaat de derde grootste (naar inwoneraantal) gemeente in de Brainportregio. De 'stem' van deze nieuwe gemeente aan regionale overlegtafels, zoals die van het Stedelijk Gebied Eindhoven en de Metropoolregio Eindhoven wint daarmee aan kracht.

Mogelijk kunnen hierdoor andere bestuurlijke posities worden ingenomen in regionale verbanden. Deze toenemende invloed is van belang voor het benutten van kansen op impulsen voor de leefbaarheid in het gebied. Deze positie schept ook verantwoordelijkheden voor de regio om deze rol goed in te vullen en de goede bestuurlijke verhoudingen in de regio mede te bewaken.

Als we nader inzoomen op de bestaande samenwerkingsrelaties van Best en Oirschot, zien we veel congruentie (bouwsteen 5). Zo participeren beide gemeenten in grote samenwerkingsverbanden, zoals MRE, SGE, Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO), Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB), GGD Brabant-Zuidoost en Samen voor Jeugd.

Verschillen zie we met name in het feit dat Best aandeelhouder is in Brainport Development en Oirschot momenteel niet. Dit biedt een kans voor Oirschot/ de nieuwe gemeente om als krachtige fusiegemeente deze positie als campusgemeente en aandeelhouder te behouden en versterken.

Een ander voornaam verschil in de samenwerkingsrelaties zit in het feit dat Best veel taken zelf uitvoert, bijvoorbeeld op het terrein van ICT en vergunningverlening, toezicht en handhaving. En Oirschot deze taken heeft belegd bij de GR Samenwerking Kempengemeenten. (GRSK).

9. Stevige opgave in 2025: besluit rondom GRSK

Rondom voornoemd laatste verschil in de samenwerkingsrelaties ligt een stevige opgave richting fusiedatum.

De gemeente Oirschot is als deelnemer in GRSK, zowel mede-eigenaar als afnemer van diensten die vanuit GRSK worden aangeboden. Oirschot neemt daarbij taken af op het gebied van ICT en vergunningverlening, toezicht en handhaving.

De regeling bepaalt in juridische zin dat eventuele opzegging van de samenwerking twee jaar voorafgaand aan feitelijke uittredingsdatum moet plaatsvinden. Hoewel de wetgever stelt dat zes maanden na fusiedatum congruentie in de samenwerkingsrelaties moet zijn aangebracht, acht &VLDL het zeer wenselijk het besluitvormingsproces over deze afweging op een zo kort mogelijke termijn, bij voorkeur in 2025, af te ronden.

Indien dit tijdspad onrealistisch blijkt, dan kan eventueel voor 31 december 2025 een proforma opzegging van Oirschot in GRSK plaatsvinden, in nauw overleg tussen Oirschot en GRSK.

&VLDL adviseert om kort na 1 juli 2025 een proces in gang te zetten, waarin een variantenanalyse de impact inzichtelijk moet maken van:

- volledige uittreding van Oirschot uit GRSK;
- gedeeltelijke uittreding van Oirschot, en gedeeltelijke toetreding van Best (op taakvelden die Oirschot blijft afnemen) tot GRSK;
- volledige toetreding Best tot GRSK, op taakvelden die Oirschot nu afneemt.

Deze impact moet inzicht bieden in de bestuurlijke, personele, financiële en technische implicaties van deze varianten.

Op basis van deze inzichten dient tot een politiek-bestuurlijk besluit gekomen te worden in de gemeentebesturen van Oirschot én Best, omdat het gaat over een perspectief op de nieuwe gemeente. Dit besluit wordt bij voorkeur voor 31 december 2025 genomen.

Vervolgens kan tot (gedeeltelijke) ontvlechting Oirschot, dan wel toetreding Best over worden gegaan. Waarbij gemeenten in nauwe verbinding met GRSK, in geval van ontvlechting, kunnen sturen op het beheersen van personele, technische en financiële fricties.

Met name in het geval van ontvlechting van Oirschot uit GRSK is zo spoedig mogelijke helderheid over deze beweging voor alle betrokkenen van belang. Het biedt duidelijkheid aan partnergemeenten en betrokken personeel. Ook kan in het herontwerp van de ambtelijke organisatie Best-Oirschot (in 2026) in dat geval rekening worden gehouden met het incorporeren van de overkomende taken en mensen vanuit GRSK.

10. Interne samenhang en oriëntatie op Eindhoven

Uit een analyse van de oriëntatie van inwoners van zowel Best als Oirschot (bouwsteen 6) blijkt dat er sprake is van interne samenhang in het gebied. Inwoners van beide gemeenten zijn op elkaars voorzieningen georiënteerd, als het gaat om werkgelegenheid, onderwijs en winkelgedrag.

Daarnaast zien we vanuit beide gemeenten nadrukkelijke bewegingen naar de stad Eindhoven. Daar doen inwoners van Best en Oirschot een beroep op voorzieningen van de centrumstad, bijvoorbeeld voor winkelgedrag en voorzieningen op het gebied van kunst en cultuur.

De fusie zou de sterke punten van beide gemeenten kunnen combineren en versterken. In de zorg, cultuur, recreatie en sport kunnen gezamenlijke initiatieven de toegankelijkheid en diversiteit van het aanbod verbeteren. Best, met zijn meer stedelijke infrastructuur en grotere aanbod van voorzieningen, kan bijdragen aan de versterking in Oirschot, dat zich onderscheidt door natuur en erfgoed.

11. Breed draagvlak in regio voor samenvoeging

Er heerst onder buurgemeenten van Best en Oirschot, zowel binnen als buiten de bestuurlijke regio Zuidoost-Brabant, als onder de samenwerkingsverbanden waarin beide gemeenten participeren een breed en krachtig draagvlak voor de beweging naar een fusiegemeente Best-Oirschot (bouwsteen 7).

Deze mede-overheden zien Best en Oirschot als een natuurlijke combinatie van gemeenten, gezien de ligging en de cultuur-historische verbinding tussen beide gebieden. Daarbij onderkennen zij de opgaven en ambities waar deze gemeenten voor aan de lat staan, binnen de context van de Brainportregio, en wordt onderkend dat dit voor beide gemeenten vraagt om een andere schaalomvang. Er wordt met waardering gekeken naar het proces dat van onderop, vanuit zelfbewustzijn en met breed politiek-bestuurlijk draagvlak is geïnitieerd.

Daarnaast geven deze mede-overheden aan dat:

- i. De fusiegemeente Best-Oirschot een sterke partner kan zijn in regionale samenwerkingsverbanden. Dit draagt naar mening van partners bij aan de kracht van deze samenwerkingsverbanden en versterkt de positie van Best-Oirschot. Daarbij wordt door de omgeving ook een beroep gedaan op het daadwerkelijke vervullen van de verantwoordelijkheden die daarbij komen kijken.
- ii. Oirschot en Best worden verzocht, met name door de gemeenten in de Kempen en GRSK, om een zorgvuldige afweging te maken inzake de toekomstige verbinding met de gemeenten in de Kempen, in de vorm van GRSK.
- iii. De fusiegemeente moet proberen te voorkomen gedurende het intensieve en meerjarige fusieproces te zeer intern gericht te raken. De opgaven in de regio zijn groot en vragen tijd en aandacht. De omgeving doet een bestuurlijk appèl aan Best en Oirschot, om haar rol in de regio te blijven vervullen ook in aanloop naar de fusie.
- iv. Het van belang is oog en oor te hebben voor de sentimenten in de samenleving rondom de fusie. Waarbij sentimenten in de kernen, wijken en dorpen een plaats moeten krijgen in het

fusieproces, dan wel in de vormgeving van de nieuwe fusiegemeente.

12. Eensluitende uitgangspunten nieuwe gemeente

De gemeenteraden van Best en Oirschot hebben op negen thema's met elkaar uitgangspunten gedefinieerd. Deze uitgangspunten geven met elkaar een beeld van de politieke wensen en verwachtingen bij een nieuwe gemeente Best-Oirschot (bouwsteen 8).

Deze uitgangspunten vormen uiteraard geen nieuw college-, coalitie- of raadsprogramma, en bevat niet dé visie op de nieuwe gemeente. Maar het vormt wel een belangrijke basis van vertrouwen onder de vorming van de nieuwe gemeente op inhoudelijke thema's, als ware 'beide huidige gemeenteraden hebben op hoofdlijn een gelijksoortig perspectief op de nieuwe gemeente'.

Op basis van de uitgangspunten per thema, hebben de raden samen drie hoofduitgangspunten geformuleerd, zijnde:

1. Het unieke karakter, de gemeenschapszin en het voorzieningenniveau in iedere kern, wijk en dorp blijven behouden en worden waar mogelijk versterkt voor optimale leefbaarheid van de inwoner.
2. De gemeente wordt beschouwd als één complementair geheel. De opgaven en ambities waarvoor we staan en gaan laten we 'landen' op passende plekken in onze gemeente, met oog voor een evenwichtige verdeling van de lusten en lasten over het gehele gebied. Alle kernen, wijken en dorpen en alle doelgroepen hebben daarbij de aandacht van het gemeentebestuur.
3. Als derde grootste gemeente in Zuidoost-Brabant, naar rato van inwoneraantal, wordt verantwoordelijkheid genomen in en voor het Stedelijk Gebied Eindhoven en de Brainportregio als geheel. Vanuit een krachtige gemeente wordt bijgedragen aan majeure regionale thema's en worden kansen benut voor het eigen gebied.

13. Inwoners zien kansen, wel verzilveren in toekomst

Via een online vragenlijst, met een respons van circa 1.700 reacties, en meerdere fysieke

participatiemomenten zijn de zorgen en wensen van inwoners in de beide gemeenten opgehaald, in relatie tot een mogelijke fusie Best-Oirschot (bouwsteen 9).

Door inwoners worden de volgende kansen benoemd:

- Een stabielere en beter georganiseerde ambtelijke organisatie, met minder personeelsverloop en minder afhankelijkheid van één pitters;
- Een sterke positie in de regio, met meer invloed op thema's als woningbouw, mobiliteit en economie;
- Meer regie en daadkracht bij het realiseren van woningbouw voor verschillende doelgroepen;
- Financiële schaalvoordelen, zoals efficiëntere aanbestedingen en mogelijk lagere woonlasten;
- Behoud en versterking van leefbaarheid, voorzieningen, sport en groen in beide gemeenten.

Het is de uitdaging voor Best en Oirschot om deze geadresseerde kansen door inwoners in het fusieproces én daarna in de gefuseerde situatie ook waar te maken. Dit zal in sterke mate bijdragen aan het vertrouwen van de samenleving in de lokale overheid en het draagvlak voor de fusie.

14. Zorgen in samenleving adresseren in vervolg

Naast kansen hebben inwoners ook hun zorgen geuit bij de mogelijke fusie Best-Oirschot. Deze zorgen helpen beide gemeentebesturen om in hun vervolgstappen in het fusieproces rekening mee te houden en deze zorgen zoveel als mogelijk een plek te geven en weg te nemen waar mogelijk.

Inwoners maken zich hoofdzakelijk zorgen over:

- Verlies van lokale identiteit;
- Verminderde toegankelijkheid van dienstverlening door bijvoorbeeld langere wachttijden en minder persoonlijke hulp;
- De hoogte van de woonlasten na herindeling;
- Verstedelijking ten koste van groen;
- Verschillen tussen gemeenten qua waarden en oriëntatie.

Daarnaast merken inwoners op dat er behoefte is aan meer en heldere communicatie over het fusieproces.

Overall-conclusie: Best-Oirschot samen één!

Alles overwegende concludeert &VdL dat een bestuurlijke fusie Best-Oirschot per 1 januari 2028 (streefdatum) een passende, zelfbewuste en krachtige beweging is voor beide gemeenten.

Een stap die bijdraagt aan het benutten van kansen voor inwoners, ondernemers en partnerorganisaties, die zorgt voor het opheffen van bestaande kwetsbaarheden in ambtelijke capaciteit en financiën én die mogelijk toekomstige risico's ten aanzien van de kwaliteit, continuïteit en betaalbaarheid van dienstverlening beheerst.

Een bestuurlijke fusie herstelt duurzaam de balans tussen bestuurs- en realisatiekracht enerzijds en de kerntaken, maatschappelijke opgaven en bestuurlijke ambities voor het gebied als geheel anderzijds.

Daarbij lijkt reeds in dit vroegtijdig stadium een breed lokaal maatschappelijk, politiek-bestuurlijk en regionaal draagvlak voor deze beweging te bestaan. Geeft het nadrukkelijke impulsen aan de bestuurskracht van de nieuwe gemeente voor dit gebied, onder meer in de vorm van stabiele gemeentefinanciën en een toekomstbestendige en professionele organisatie. Is sprake van interne samenhang tussen de kernen, wijken en dorpen van Oirschot en Best, gezien de overeenkomstige opgaven, karakters en oriëntaties van inwoners. En is tevens sprake van voldoende verschillen en sterken om complementair aan elkaar te zijn. Ook past deze beweging in de regionale context en samenhang van de regio, waarbij de fusiegemeente een impuls kan geven aan de kracht van regionale samenwerkingsverbanden, sterker positie in kan nemen met behoud van de goede bestuurlijke verhoudingen.

Deze slotbeschouwing langs de toetsingscriteria uit het beleidskader herindeling van het Rijk, waaraan de wetgever het voorstel tot fusie zal toetsen, geeft in deze fase reeds een beeld van een wetsvoorstel tot fusie dat zou moeten kunnen rekenen op steun van provincie en Rijk.

Zijn er dan geen kanttekening aan deze fusiebeweging? Geen onoverkomelijke wat &VdL betreft. Maar er

liggen wel opgaven en uitdagingen om in het vervolgproces nadrukkelijk een plaats te geven.

Het gaat dan met name om:

- a. Blijvend investeren in de participatie van en verbinding met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners op dit fusieproces. Om hun zorgen procesmatig en/ of inhoudelijk te kunnen adresseren.
- b. De uitdaging om tot gedragen en tussen Oirschot en Best afgestemde besluitvorming te komen over de positionering ten aanzien van GRSK.
- c. De opgave om tot harmonisatie van woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing, etc.) te komen.
- d. Het inlossen van de beloften onder deze fusiebeweging, voor inwoners, ondernemers, partners en personeel.
- e. Als onderdeel van punt d. het behouden en versterken van de identiteit en de leefbaarheid in de kernen, wijken en dorpen van zowel Best als Oirschot.

Advies aan gemeentebesturen: zet volgende stap

Op basis van de verdiepende analyses in de negen bouwstenen, voorgaande overall-analyse in ogenschouw nemende en op basis van de overall-conclusie, adviseert &VdL de beide gemeentebesturen om een volgende stap te zetten in het fusieproces Best-Oirschot. Deze stap bestaat uit het (participatief) vormgeven van een herindelingsontwerp.

Dit herindelingsontwerp bevat onder andere de inhoudelijke visie op de nieuw te vormen gemeente en de naam van deze gemeente. Het biedt de gemeentebesturen de kans om nog meer in verbinding met de samenleving te komen op het fusieproces.

& Van de Laar. Organisatieadviesbureau met denkers én doeners voor de publieke sector.

Resultaatgericht, betrokken en met energie. Zo maken wij impact op maatschappelijke opgaven, bestuurlijke ambities en organisatorische uitdagingen. In de rol van adviseur, onderzoeker, procesbegeleider of door tijdelijk in uw organisatie te stappen, brengen wij beweging. Zo dragen onze ervaren adviseurs en jonge talenten bij aan een weerbare en wendbare publieke sector.

Wij kraken onze hersens op complexe vragen. Daarbij zijn we scherp in onze analyses. En bieden we concreet handelingsperspectief in onze advisering. We steken ook graag onze handen uit de mouwen om samen met u resultaat te boeken.

Dat doen we bijvoorbeeld door het ontwerpen van passende organisatiestructuren en sturingsconcepten. Door het versterken van leiderschap en het werken aan gewenst gedrag van medewerkers.

& Van de Laar is in vriendschap verbonden met GNGMKRS, ons label voor interim-bemiddeling, executive search & werving en selectie.

& Van de Laar B.V.

Emmasingel 29-11
5611 AZ Eindhoven

Isaac Titsinghkade 4a
1018 CA Amsterdam

info@en-vdl.nl
085 - 747 06 18

en-vandelaar.nl

Lid van de Raad van Organisatieadviesbureaus (ROA).

Wij helpen bij het verkennen van toekomstscenario's voor publieke organisaties. En we begeleiden processen om organisaties te vitaliseren. Samenwerking of fusie tot stand brengen? Wij helpen bij de vorming, evaluatie en doorontwikkeling. Wij doen kwalitatief en kwantitatief onderzoek naar de effecten van beleid en naar de sterke en verbeterpunten in organisaties en samenwerkingsverbanden.

Onze passie om direct maatschappelijk impact te maken zetten wij in binnen het sociaal domein. Onder andere door het 'vertalen' van de Hervormingsagenda Jeugd. Ook helpen wij bij de realisatie van de transities op het gebied van klimaat en energie.

Staat uw vraagstuk er niet tussen? Verras ons. Wij laten ons graag uitdagen op andere thema's in het publieke domein!